

OTDK-dolgozat

2023

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

A FOGYASZTÓK HOZZÁÁLLÁSÁNAK VIZSGÁLATA A KÖRNYEZETI ADÓKHOZ

**INVESTIGATION OF CONSUMER ATTITUDES TOWARDS ENVIRONMENTAL
TAXES**

Forgó Alexandra

Konzulens: Dr. Galántainé Dr. Máté Zsuzsanna

Kézirat lezárásának dátuma: 2022.11.07.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	1
2. Környezetpolitikai alapelvek	3
3. A környezetvédelmi szabályozás eszközei	3
4. A környezeti adók ismertetése	5
4.2 Elméleti megközelítés.....	6
4.3 Környezeti adók alakulása az OECD szintjén.....	7
4.3 Környezeti adók alakulása az EU tagállamaiban	9
5. Magyarország helyzete a környezeti adók tekintetében	11
5.1 A fogyasztókat érintő környezeti adók.....	13
6. Kvantitatív kutatás eredményeinek a bemutatása	13
6.1 Statisztikai módszerek	13
6.2 Minta bemutatása.....	14
6.3 Hipotézisvizsgálatok.....	16
6.3.1 Hipotézisvizsgálat (H1)	16
6.3.2 Hipotézisvizsgálat (H2)	20
6.3.3 Hipotézisvizsgálat (H3)	23
6.3.4 Hipotézisvizsgálat (H4)	27
6.4 A primer kutatási eredményeinek az összefoglalása	29
7. Megállapítások, következtetések, javaslatok	32
8. Összefoglalás.....	35
9. További kutatási irányok.....	36
Irodalomjegyzék.....	37
I. számú melléklet – A kutatási kérdőív	39

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1.számú táblázat: A környezetpolitika szabályozásának eszközei.....	5
2.számú táblázat: Demográfiai adatok.....	15
3.számú táblázat: Hipotézisek.....	16
4.számú táblázat: Keresztábra lekérdezés a környezettudatosság és a környezetért tett cselekvések közötti kapcsolat vizsgálatához.....	19
5.számú táblázat: A Spearman-féle rangkorreláció vizsgálata a környezettudatosság és a környezetért tett cselekvések között.....	19
6.számú táblázat: Keresztábra lekérdezés az életkor és a káros környezeti hatások közelségének vizsgálatához.....	22
7.számú táblázat: A Spearman-féle rangkorreláció vizsgálata az életkor és a káros környezeti hatások között.....	23
8.számú táblázat: Kruskal-Wallis teszt az iskolai végzettség és a környezeti adók bevezetése közötti kapcsolat vizsgálatához.....	24
9.számú táblázat: Post-hoc teszt az iskolai végzettség és a környezeti adók bevezetése közötti kapcsolat vizsgálatához.....	25
10.számú táblázat: Mann-Whitney próba a környezeti adók bevezetése és a környezeti adók növelése közötti vizsgálatához.....	28
11.számú táblázat: Kutatási eredmények összefoglalása.....	29
12.számú táblázat: Javaslatok.....	34

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. számú ábra – A zöld adó hatásmechanizmusa	7
2. számú ábra – A környezeti adókból származó bevétel az OECD-tagországokban a GDP-hez viszonyítva 2010-2020 (%)	8
3. számú ábra – Környezeti adókból származó bevételek az EU tagországaiban a GDP-hez viszonyítva 2011-2020 között (%)	10
4. számú ábra – Környezeti adókból származó bevétel az EU országokban a GDP-hez mérve 2020-ban (%).....	11
5. számú ábra – Környezeti adókból származó bevételek Magyarországon a GDP-hez viszonyítva 2011-2020 között (%)	12
6. számú ábra – A környezeti adók megoszlása Magyarországon csoportonkénti bontásban 2020-ban (%).....	13
7. számú ábra – A környezetvédelemre való odafigyelés (%)	17
8. számú ábra – A környezetkímélő termékek vásárlására való odafigyelés (%)	18
9. számú ábra – A környezettudatosság megítélése és a környezetkímélő termékek vásárlásának a kapcsolata (fő).....	20
10. számú ábra – A káros környezeti hatások közelségének az érzése a fogyasztók körében (%).....	21
11. számú ábra – Iskolai végzettség szerinti kategóriák (fő)	24
12. számú ábra – Doboz-ábra az iskolai végzettség és a környezeti adók bevezetése közötti kapcsolat vizsgálatához	26
13. számú ábra – Az iskolai végzettség és a környezeti adóztatás közötti kapcsolat	26
14. számú ábra – Több környezeti adó fizetési hajlandóság felmérése (fő)	27
15. számú ábra – A környezeti adók bevezetése és a környezeti adók növelése közötti kapcsolat szemléltetése (fő)	29

MELLÉKLETEK

I. számú melléklet – A kutatási kérdőív.....	39
--	----

1. Bevezetés

Szakdolgozatomban a környezetvédelmi adók kérdésével foglalkozom. Témaválasztásomat az érdeklődési köröm is motiválta, hiszen a környezetvédelem számomra is nagyon fontos szempont, és adózás specializációs hallgatóként olyan témát szerettem volna feldolgozni, amelyben az érdeklődési körömet és a szakterületemet is társítani tudom.

A téma aktualitásához nem férhet kétség, hiszen a fenntarthatóság felé történő elmozdulások mára már a mindennapjaink részévé váltak.

Kutatásom általános célja, hogy jobban elmélyedjek a környezeti adók témakörében és feltárjam ezek összefüggésrendszerét.

Dolgozatomat szekunder és primer kutatás is megalapozta. Különböző szakirodalmak, valamint adatbázisok segítségével gyűjtöttem információkat és adatokat a témával kapcsolatban, amiket feldolgoztam. Dolgozatomban minden táblázatot és ábrát önállóan készítettem a rendelkezésre álló statisztikák és információk alapján.

Primer kutatási módszerként egy kvantitatív kérdőíves kutatást készítettem, amelyet 202 fő töltött ki. Az elemzéshez Microsoft Excel és IBM SPSS programokat használtam.

Primer kutatásomban a fogyasztói környezettudatosságot, valamint a fogyasztók környezeti adókhoz való hozzáállását kívántam felmérni. Dolgozatomban arra kerestem a választ, hogy milyen esetekben lennének hajlandóak a válaszadók környezeti adót fizetni a környezet megóvása érdekében.

Kutatásomban a következő kérdésekre keresem a választ:

- Milyen mértékben vannak jelen a környezeti adók Magyarország adórendszerében?
- Hogyan érintik a környezeti adók a fogyasztókat?
- Mennyire tartják környezettudatosnak magukat a válaszadók?
- Mennyire tartják közeli veszélynek a káros környezeti hatásokat?
- Megfelelő megoldásnak tartják-e a környezeti adókat a problémákra?
- Milyen esetekben lennének hajlandóak környezeti adó fizetésére a környezet megóvása érdekében?

A téma kapcsán a következő célkitűzéseket határoztam meg, amelyeket a dolgozatomban meg szeretnék valósítani.

I. A szekunder kutatás során elvégezendő feladatok:

- szakirodalmak segítségével a környezetvédelmi szabályozás eszközeinek rövid, elméleti áttekintése;
- szakirodalmak segítségével a nemzetközi, európai uniós és hazai környezeti adókra vonatkozó szabályozások ismertetése;
- a rendelkezésre álló adatbázisok alapján, a környezeti adókkal kapcsolatos statisztikák feldolgozása.

II. A primer kutatás során elvégezendő feladatok:

- a kérdőíves felmérés bemutatása, eredményeinek az elemzése,
- hipotézisek vizsgálata különböző statisztikai módszerek segítségével, kapcsolatvizsgálatok elvégzése;
- diagramok, ábrák készítése a vizsgálat eredményeinek szemléltetése érdekében;
- következtetések levonása.

Szeretném megjegyezni, hogy a fenntarthatóság, és azon belül is a környezetvédelem egy komplex kérdéskör, amely nagyon sokrétű, emiatt dolgozatomban ezekre nem tudok kitérni, mert úgy érzem, hogy szétfeszítené a dolgozat kereteit. Dolgozatomban a környezeti adók témakörére fogok koncentrálni.

2. Környezetpolitikai alapelvek

Véleményem szerint, a vizsgálódást a környezeti alapelvekkel érdemes kezdeni, amelyek keretet adnak a környezetvédelmi tevékenységeinknek. Ezen alapelvek elsődleges célja, hogy iránymutatást adjanak mind a jogalkotók, mind a jogalkalmazók számára.

A szakirodalmakban számos környezetvédelemmel kapcsolatos alapelvet emelnek ki, nemzetközi, európai uniós és hazai szinten is. Ezek közül dolgozatomban néhány olyan elvvel szeretnék foglalkozni, amelyek a témámmal szorosan kapcsolatba hozhatók.

Dolgozatomban a következő alapelveket szeretném lényegre törően kifejtetni: (Nagy Zoltán, 2012)

- ne károsíts szabálya;
- szennyező fizet elve;
- fenntartható fejlődés;
- egészséges környezethez való emberi jog.

A „ne károsíts” elve a nemzetközi környezetjog egyik legfontosabb iránymutatásának tekinthető, amely kimondja, hogy az adott államot terheli a felelősség az okozott környezeti károkért.

A „szennyező fizet elv” kezdetben gazdasági, majd környezetpolitikai elvként működik. (Csák Csilla, 2014) Az elv kimondja, hogy a szennyezésért felelős személy köteles megfizetni a környezeti intézkedések költségeit, amelyek a környezeti szennyezés csökkentésére irányulnak.

A fenntartható fejlődés elve nélkülözhetetlen szerepet játszik a környezetpolitikák kialakításában. Az elv kimondja, hogy a jelen szükségleteket úgy kell kielégíteni, hogy azok ne károsítsák a jövő generáció szükségleteit.

Végül, az egészséges környezethez való emberi jog szerint, az államoknak biztosítani kell a tiszta, egészséges környezetet, az emberi jogok tiszteletben tartásának védelme érdekében.

3. A környezetvédelmi szabályozás eszközei

A környezetvédelmi alapelvek célokat határoznak meg, ezáltal úgy érzem, hogy ezekhez a célokhoz szabályozó eszközöket is kell társítani.

A környezetszennyezés, az ökológiai lábnyom növekedését okozza a világban, amelynek hatása számos esetben a nagyvállalatok tevékenységéhez köthető, azonban nem szabad elfeledkezni a fogyasztói oldal felelősségéről sem. (Bordás Péter, 2019)

A szakirodalmak áttekintése után úgy érzem, hogy a növekvő környezeti problémák miatt egyre nagyobb szükség van a környezetpolitikai szabályozás eszközeire.

Fontos, hogy a környezetvédelmi intézkedés alkalmazkodjon és összhangban legyen a többi politikai intézkedéssel, mint az energiapolitikával, az ingatlanpolitikával, az agrárpolitikával, és a közlekedéspolitikával. (Tanyi Anita, 2007)

Nehéz azonban meghatározni, hogy ezek a szabályozási eszközök mennyire lesznek alkalmasak az adott problémára, illetve hogy a társadalom hogyan fogadja ezeket az intézkedéseket. (Nagy Zoltán, 2012) Ezáltal kíváncsi voltam arra, hogy a társadalom hogyan viszonyul a szabályozó eszközökhöz, melyet a primer kutatásom során vizsgálok.

A környezetpolitika abban az esetben lesz sikeres, ha a társadalom is azonosul a célkitűzésekkel, elfogadja a környezetvédelemmel járó áldozatokat és politikai intézkedéseket. Annak érdekében, hogy a vállalatok is jobban elfogadják a szabályozó eszközök bevezetését, az állam kompenzációs lehetőségeket biztosíthat. A kompenzáció során azonban arra mindig oda kell figyelni, hogy ezek a módszerek ne ütközzenek más törvénybe, kötelezettségbe.

A szakirodalom számos szabályozó eszközt említ, amelyeket eltérő szempontok alapján lehet csoportosítani.

Herich György féle csoportosítás szerint, a környezetvédelmi szabályozás eszközeit jogi és közgazdasági (piaci) területre bontja. A jogi, normatív eszközök közé tartoznak az engedélyezés, a működés ellenőrzés (bírság), illetve a betiltás. A közgazdasági (piaci) eszközök között találhatók meg az adók, az önkéntes megállapodás, a forgalmazható jogok és a piaci önkéntes szabályozás.

Véleményem szerint ez egy jól átgondolt csoportosítás, azonban nem tudok vele teljes mértékben egyet érteni, hiszen az adók jogszabályokon alapulnak, így az adókat jogi és közgazdasági eszközöknek is tartom.

Kiss Károly a környezetpolitikai eszközrendszert újragondolta, véleménye szerint a szabályozó eszközöket három kategóriába lehet sorolni: központi szabályozás, decentralizált szabályozás (megállapodásos módszerek és kombinált eszközök). A központi szabályozás alatt találhatók az adminisztratív és a gazdasági eszközök. A gazdasági eszközök csoportjába sorolhatóak az adók is. (1.számú táblázat)

A következő táblázat a környezetpolitikai szabályozó eszközöket foglalja össze Kiss Károly csoportosítása szerint: (Nagy Zoltán, 2012)

1. számú táblázat – A környezetpolitika szabályozásának eszközei

Központi szabályozás		Decentralizált szabályozás (megállapodásos módszerek)	Kombinált eszközök
Adminisztratív eszközök	Gazdasági eszközök		
-normák, határértékek -engedélyezés, tiltás -büntetés	-adók -díjak -illetékek -adókedvezmények -támogatások -betétdíjak -környezetvédelmi adóreform	-önkéntes megállapodás, -öko-címkézés, -környezetvédelmi iránymutatási rendszerek	-szennyezési jogok piaca, -licencdíjas rendszerek, -szennyezési jogok és adók együttes alkalmazása, -önkéntes megállapodá sok és adók együttes alkalmazása

Forrás: saját készítésű táblázat Nagy Zoltán, 2012 alapján

Dolgozatomban a környezetpolitikai szabályozó eszközök részletes kifejtésével nem kívánok foglalkozni, hiszen a témám középpontjában a környezeti adók állnak. Véleményem szerint a többi szabályozó eszközbe való belemélyedés egy újabb lehetséges kutatási irány lehetne.

4. A környezeti adók ismertetése

Az előző fejezetben megfigyelhető, hogy a környezeti adók a központi szabályozó eszközökön belül a gazdasági eszközök közé tartoznak.

Fontos azonban megemlíteni, hogy a gyakorlatban a környezetvédelmi adókat, ritkán alkalmazzák önmagukban, sok esetben használják például a szabályozó eszközökkel együtt. Természetesen a környezeti hatékonyság elérése nem olyan egyszerű, hiszen minden intézkedésnek vannak egyedi szabályai, működési elvei.

A szennyező termékek általános mentességei, valamint a súlyosan szennyező iparágaknak nyújtott kedvezmények jelentősen csökkenthetik a környezettel kapcsolatos adók hatékonyságát a szennyezés visszaszorításában, és hasonlóképpen csökkenthetik az új technológiák fejlesztésének és bevezetésének ösztönzőit.

A környezettel kapcsolatos adókat csökkenthetik a szennyező termékekre adható általános mentességek, valamint a súlyosan szennyező iparágaknak nyújtott kedvezmények. Ez a veszély még abban is megmutatkozik, hogy csökkentheti a vállalatok motivációját az új technológiák fejlesztésére és bevezetésére.

Ha lehetséges, érdemes a környezeti adókat a legkedvezőbb körülmények között bevezettetni, és elfogadtatni. Az adók fokozatos bevezetése segít az adózóknak az alkalmazkodásban.

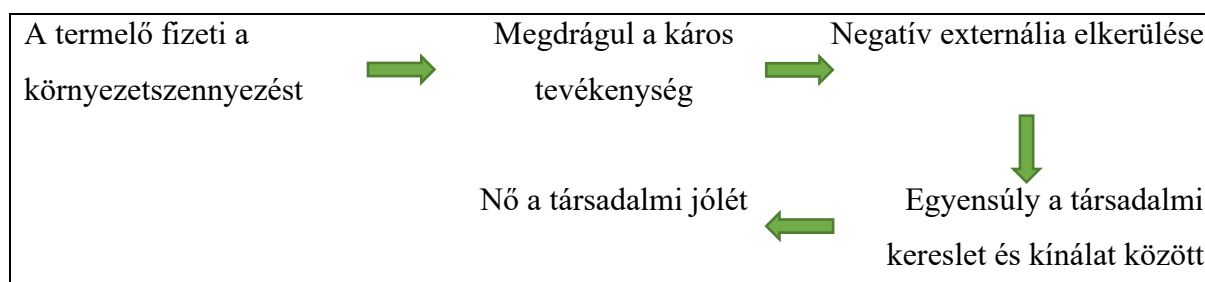
4.2 Elméleti megközelítés

A témával kapcsolatban számos elméleti tanulmány született, ezek közül kiemelkedik Arthur Pigou, angol közgazdász korai externália¹ elmélete. A Pigou-féle adó egy olyan adó, amelyet magánszemélyekre vagy vállalkozásokra vetnek ki, ha olyan tevékenységeket folytatnak, amelyek káros mellékhatásokat okoznak a társadalom számára. A káros mellékhatások azok a költségek, amelyek nem szerepelnek a termék piaci árában. Ide tartozik a környezetszennyezés, a közegészségügyet a dohánytermékek értékesítéséből fakadó megterhelés, és minden egyéb külső, negatív hatás.

Pigou szerint a negatív externáliák megakadályozzák, hogy a piacgazdaság egyensúlyba kerüljön, amikor a termelők nem vállalják a termelés összes költségét. Ezt a kedvezőtlen hatást az externális költségekkel megegyező adók kivetésével lehetne korrigálni. Ideális esetben az adó egyenértékű a termelő által okozott külső kárral, és ezáltal a jövőben csökkentené a külső költségeket. (Szlifka Gábor, 2014)

¹ Externália: Bizonyos gazdasági tevékenység által okozott, nem szándékos hatás.

1. számú ábra – A zöld adó hatásmechanizmusa

Forrás: saját készítésű ábra az MNB alapján

A Pigou-féle adó gyenge pontja azonban, hogy két ellentétes célt szolgál. Egyrészt célkitűzése a negatív externáliák visszaszorítása, másrészt fontos célja a költségvetési bevételek biztosítása is. (Kutasi-Perger, 2014)

4.3 Környezeti adók alakulása az OECD szintjén

Az elméleteken túl a környezetvédelmi szabályzó eszközök különböző jogszabályok formájában is megvalósulnak.

A környezeti szabályozás nemzetközi szintről indul. Az OECD² egy 1961-ben alapított párizsi székhelyű nemzetközi gazdasági szervezet, melynek 38 ország a tagja. Magyarország 1996-ben csatlakozott a szervezethez. A szervezet célja a tagállamok gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi tevékenységeinek összehangolása. Az OECD irányelveket határoz meg, amelyek fokozatosan kerülnek átültetésre a magyar jogalkotásba.

Az elmúlt néhány évtizedben a gazdasági eszközök egyre nagyobb szerepet játszottak az OECD-országok környezetvédelmi politikájában. A környezetvédelmi irányelvek szerint a környezetvédelmi adók hatékony eszközei lehetnek a környezetvédelmi politikának.

Adókat vezetnek be annak érdekében, hogy a szennyezők figyelembe vegyék a környezetvédelem költségeit, amikor termelési és fogyasztási döntéseket hoznak. Számos környezeti adó járul hozzá a környezet fejlődéséhez azáltal, hogy áremelkedést okoznak, amelyek csökkentik a keresletet a környezetkárosító termékek iránt.

Az OECD-tagországok számos környezetvédelmi adót alkalmaznak. Az OECD és az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) működő adatbázisa szerint 375 ilyen adóról beszélhetünk az OECD-tagországokban, és további 250 környezetvédelemhez kapcsolódó díjról. (Tanyi Anita, 2007) A bevételek 90%-a az üzemanyagok jövedéki adójából, és a gépjárművekre

² Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (angolul: Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD)

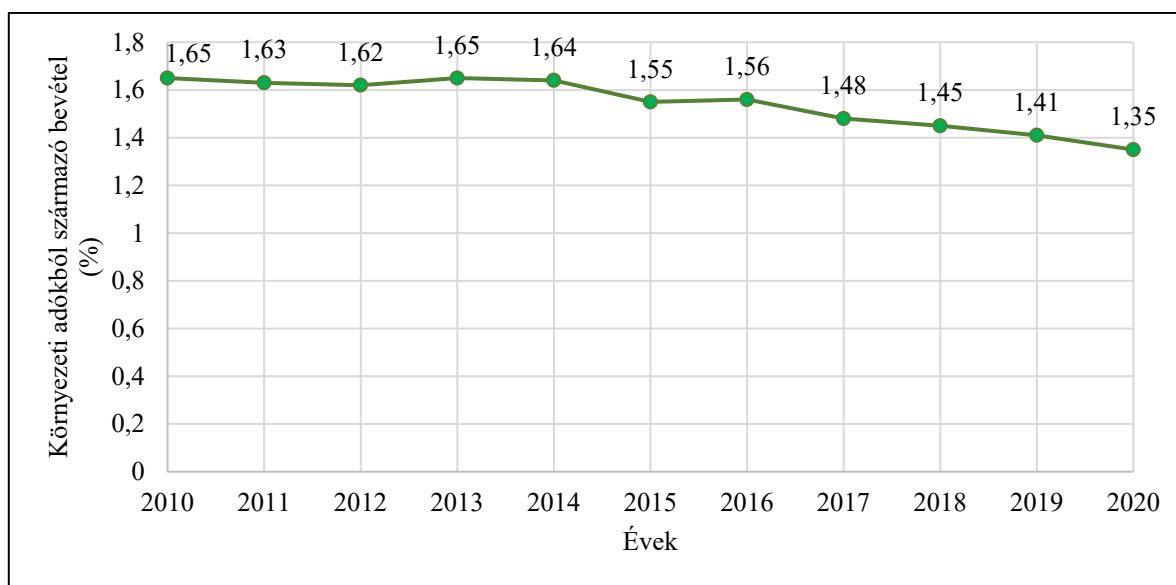
kivetett adókból származik, azonban a bevételnövelés nem az elsődleges szempont az alkalmazott adók esetén.

Az OECD-tagországok által jelenleg kivetett környezetvédelmi adókról a mai napig nem állapították meg, hogy jelentős csökkenést okoznának egyetlen ágazat versenyképességében sem.

A környezeti adóbevételek nagyságának meghatározására két arányszámot használhatunk: viszonyíthatjuk a teljes adóbevételhez (beleértve a társadalombiztosítási hozzájárulásokat is), illetve a bruttó hazai termékhez, a GDP-hez. Dolgozatomban egységesen a GDP-hez való viszonyítást szeretném bemutatni nemzetközi, európai uniós és hazai szinten is, hiszen a GDP a gazdasági fejlettség mérésének egyik fő mérőszáma.

Érdekes megfigyelni a következő ábrát, amely az OECD-tagországokban mutatja a környezeti adókból származó bevételt a GDP-hez viszonyítva 2010 és 2020 között.

2. számú ábra – A környezeti adókból származó bevétel az OECD-tagországokban a GDP-hez viszonyítva 2010-2020 (%)

Forrás: saját készítésű ábra az OECD adatai alapján

Látható, hogy a környezeti adókból származó bevétel 1,35% és 1,65% között mozgott a vizsgált években. A fenntarthatóság felé való elmozdulások ellenére, az ábra alapján elmondható, hogy a 2016-os évtől ez az arány csökkenő tendenciát mutat a környezeti adók tekintetében. (2. számú ábra)

Emögött sokféle ok meghúzódhat, többek között az is, hogy a 38 tagország adatait együttesen szemlélteti az ábra, azonban ezek az országok számos szempontból különböznek, például fejlettségileg és gazdaságilag is.

A környezeti adók kategorizálása a legtöbb esetben a nemzetközi módszerek alapján, az OECD és az Eurostat rendszerezése alapján történik. Ezáltal a környezeti adókat négy elkülöníthető csoportba sorolhatjuk: (KSH)

- energiaadók;
- közlekedési/szállítási adók;
- szennyezési adók;
- és erőforrásadók.

Az energiaadók alapja a különböző energiatermékek, ide tartozik az erőművekben, vagy közúti közlekedés során felhasznált üzemanyag. A közlekedési/szállítási adók közé soroljuk a gépjárművekkel kapcsolatos adókat. A szennyezési adók közé tartozik Magyarországon a környezetvédelmi termékdíj, és a különböző szilárdhulladék-, vagy zajkibocsátás. Végül, a negyedik kategóriába a különböző energiaforrások használata után fizetendő járulékok tartoznak, mint a földhasználati járulék.

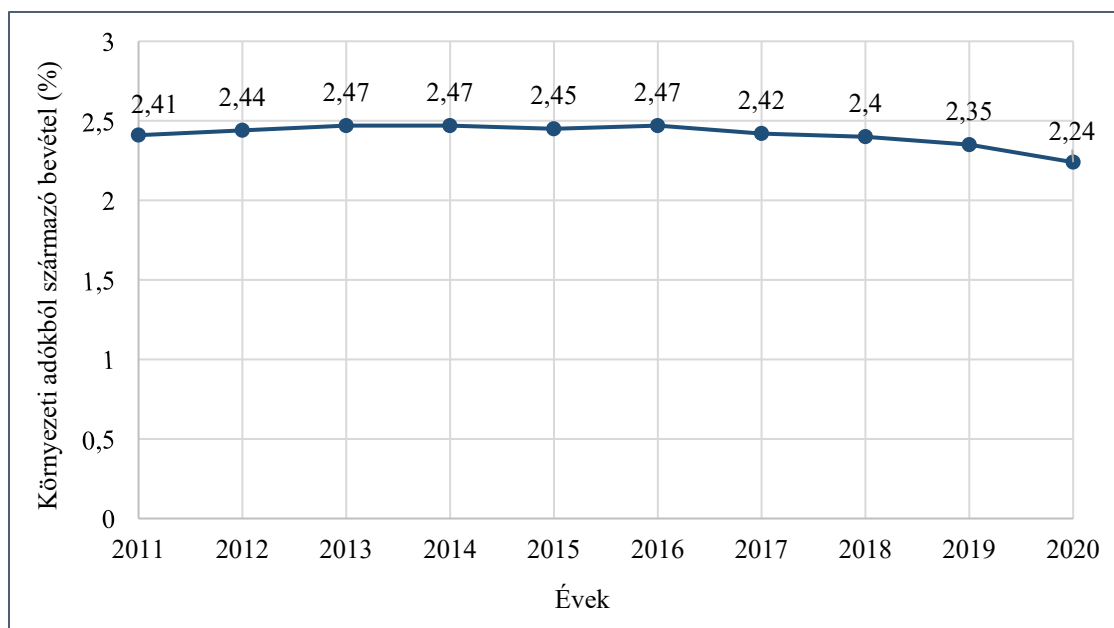
4.3 Környezeti adók alakulása az EU tagállamaiban

A nemzetközi irányelveken túl, számos európai uniós környezetvédelmi szabályt alkalmaznak annak érdekében, hogy Európa zöldebbé és fenntarthatóbbá váljon. Az EU jövőbeli elképzelése alapján, a zöld adókból származó bevétel támogatja a klímasemleges gazdaságra való átállást 2050-re. Az Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal) támogatja az adóztatást a fenntarthatóbb gazdaságra való átállásban, és biztatja az országokat a környezeti adók bevezetésére.

Az EU a tagállamokkal közösen környezetvédelmi célokat tűzött ki, és egy környezetvédelmi jövőképet vázolt fel. A környezetvédelmi célok közé tartozik, hogy védje és növelje az Európai Unió természeti tőkéjét, erőforrás-hatékony és környezetbarát gazdasággá váljon. Az Európai Unió további célja, hogy a társadalom jólétét és egészségét megvédje a káros környezeti hatásoktól, a környezeti terhelésektől.

Számszerűen megvizsgáltam a környezeti adókból származó bevételeket is a GDP-hez mérve az EU tagországaiban összesen 2011 és 2020 között. A környezeti adókból származó bevétel 2,24% és 2,47% között mozgott, az átlag 2,41% volt a vizsgált években. (3. számú ábra)

3. számú ábra – Környezeti adókból származó bevételek az EU tagországaiban a GDP-hez viszonyítva 2011-2020 között (%)

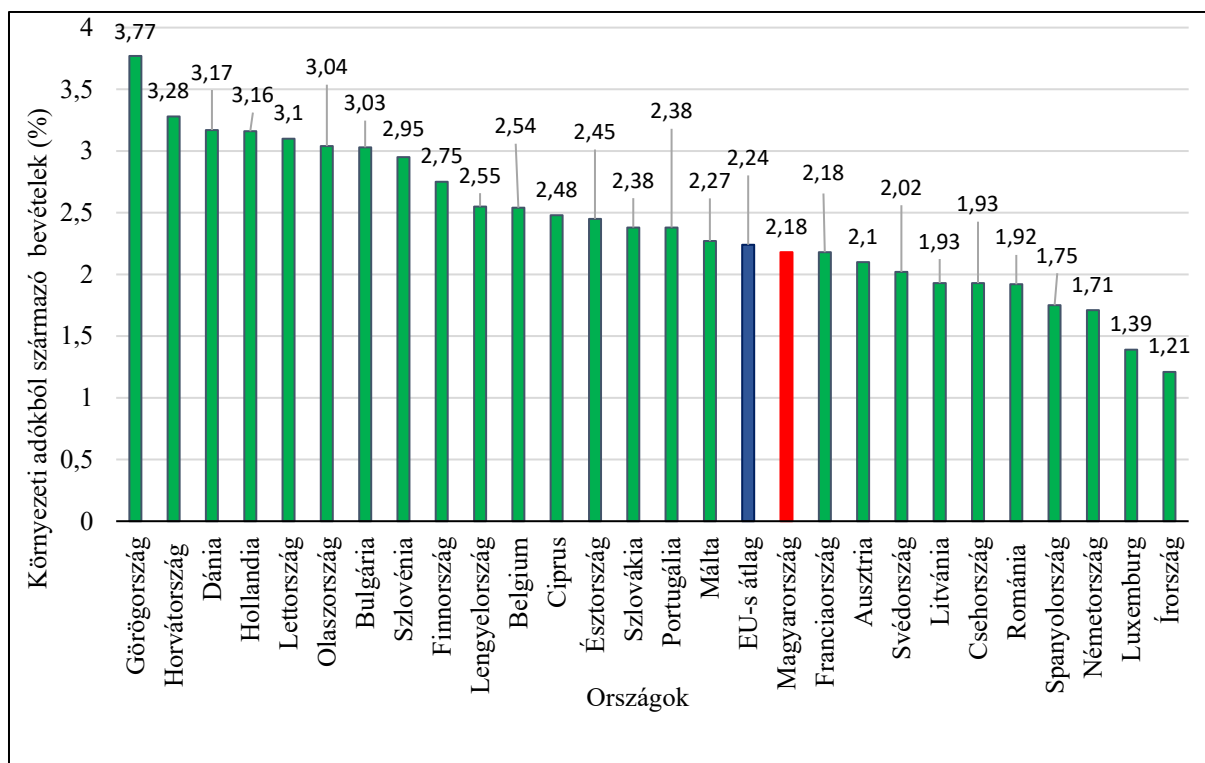

Forrás: saját készítésű ábra az OECD adatai alapján

Az ábrán megfigyelhető, hogy európai uniós szinten sem történt jelentősebb növekedés a környezeti adók arányában a számos fenntarthatósági mezmozdulás ellenére.

A következő ábra külön-külön mutatja be az európai uniós országokat a bruttó hazai termékhez, a GDP-hez viszonyítva. Hazánkban a környezeti adókból befolyt bevétel (2,18%), az európai uniós átlag (2,24%) alatt helyezkedik el. A GDP-hez történő viszonyításban a listát Görögország vezeti, 3,77%-kal, és Írország zárja 1,21%-kal. (4. számú ábra)

4. számú ábra – Környezeti adókból származó bevétel az EU országokban a GDP-hez mérve 2020-ban (%)

Forrás: saját készítésű ábra az Eurostat adatai alapján

Várakozásom ellenére, nem minden esetben a gazdaságilag legfejlettebb országok állnak a statisztika élén a környezeti adókból származó bevételt vizsgálva. A számokat tekintve látható, hogy a környezeti adókból befolyó bevétel nem számít nagy volumenűnek egyik országban sem, hiszen a GDP-hez viszonyítva az élen álló Görögország tekintetében is mindössze 3,77%-ot tesznek ki. (4. számú ábra)

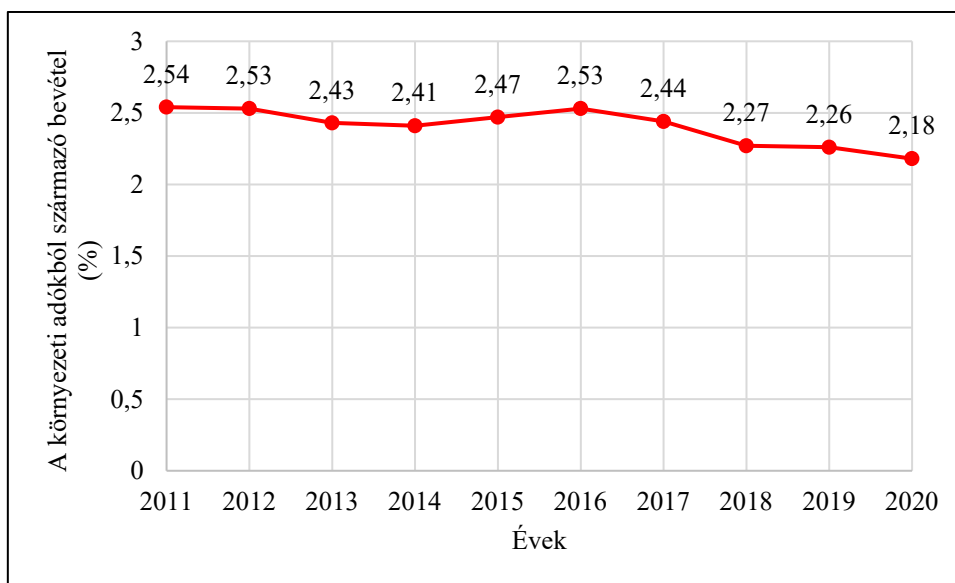
Véleményem szerint ennek egyik oka az lehet, hogy az országok más környezeti szabályozó eszközöket is alkalmaznak, vagy esetleg a környezeti adókat más eszközökkel is kombinálják.

5. Magyarország helyzete a környezeti adók tekintetében

A nemzetközi irányelvek hatására és az Európai Unió jogának való megfelelés miatt, a magyar jogszabályba is számos környezetvédelemmel kapcsolatos intézkedést vezettek be, amelyek törvények és rendeletek formájában valósulnak meg. A jogszabályok többek között, a természet védelmére, víz-, levegő-, hulladékgazdálkodásra, és zajkibocsátásra hívják fel a figyelmet.

Annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk a környezeti adókról Magyarországon, megvizsgáltam 2020-tól 2011-ig visszamenőleg a környezeti adókból származó bevételek arányát Magyarországon is a GDP-hez viszonyítva. (5. számú ábra)

5. számú ábra – Környezeti adókból származó bevételek Magyarországon a GDP-hez viszonyítva 2011-2020 között (%)

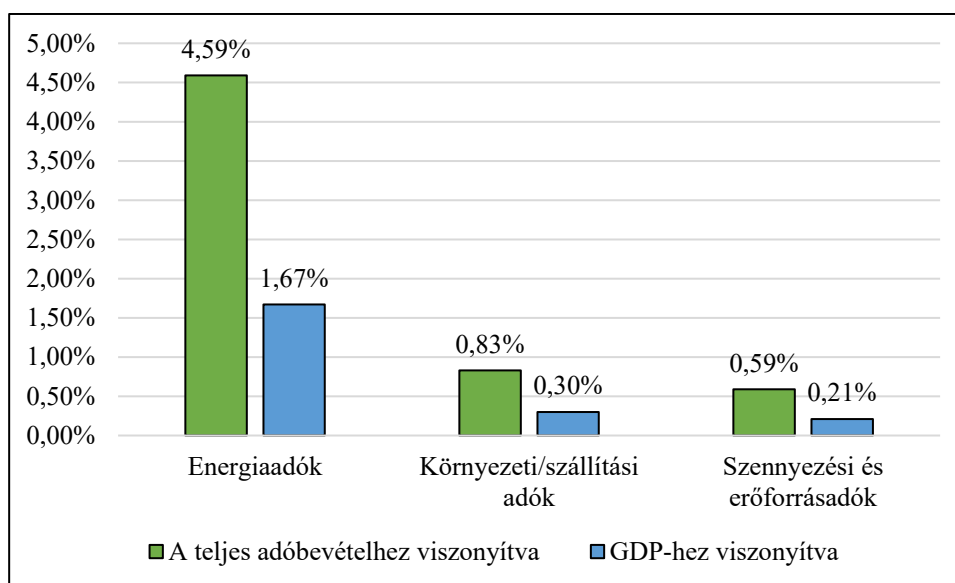
Forrás: saját készítésű ábra az Eurostat adatai alapján

A GDP-hez viszonyítva, a legfrissebb 2020-as adatok szerint, Magyarországon a környezeti adókból származó bevétel 2,18%-ot tesz ki a teljes adóbevételhez képest.

A GDP-hez viszonyítva ez az arány 2,18% és 2,54% között mozgott, és az átlagos környezeti adókból befolyt arány a vizsgált években 2,406% volt. (5. számú ábra)

Magyarországon 2020-ban a környezeti adók közül az energiaadók tették ki a legnagyobb százalékot (a teljes adóbevételhez viszonyítva 4,59%, a GDP-hez viszonyítva 1,67%-ot). Ezután a környezeti/szállítási adókból való bevételek állnak (0,80% és 0,30%), végül a legkisebb bevétel az összevont szennyezési és erőforrásadókból érkezett (0,59% és 0,21%). (6. számú ábra)

6. számú ábra – A környezeti adók megoszlása Magyarországon csoportonkénti bontásban 2020-ban (%)

Forrás: saját készítésű ábra az Eurostat adatai alapján

5.1 A fogyasztókat érintő környezeti adók

Fontos megemlíteni, hogy a környezeti adók alanya nagy részben a vállalkozások, akik ezeket a környezeti adókat megfizetik, de ezek nagy részét a gazdálkodó szervezetek áthárítják a fogyasztókra a termékek árában.

Számos olyan adót figyelhetünk meg Magyarországon, ahol a környezeti adó közvetlenül a fogyasztót is érinti. Ezek közül példaként szeretném kiemelni az üzemanyagok jövedéki adóját és a talajterhelési díjat.

A jövedéki adó beépítődik az üzemanyagok árába, így a vevő a töltéskor a környezeti adót is megfizeti.

Abban az esetben, ha a fogyasztó háza előtt van csatorna, és műszakilag is van lehetőség rákötni a csatornára, de ezt a magánszemély elhalasztja, a törvény szerint talajterhelési díjat kell fizetni. Ahogyan az előbbiekből láthatjuk, vannak olyan környezeti adók, amelyek a fogyasztókat is érintik, ebből kifolyólag a primer kutatásom során a fogyasztók hozzáállását fogom vizsgálni a környezeti adókhoz.

6. Kvantitatív kutatás eredményeinek a bemutatása

6.1 Statisztikai módszerek

Az elméleti áttekintés után, ebben a fejezetben szeretném bemutatni, azokat a statisztikai módszereket, amelyeket az SPSS szoftver segítségével, a kérdőívem elemzéséhez és annak kiértékeléséhez használtam.

A Spearman féle rangkorreláció a szignifikancia tesztelésére használatos, azaz hogy van-e szignifikáns kapcsolat a két változó között. A Spearman féle rangkorreláció a nemparaméteres eljárások csoportjába tartozik. A rangkorreláció nem csak metrikus, hanem ordinális szintű változók vizsgálatára is használható. Fő mérőszáma a korrelációs együttható (r), amelynek értéke -1 és $+1$ között helyezkedik el. Minél közelebb helyezkedik el az érték a két szélső értékhez, annál szorosabb a kapcsolat. Pozitív irányú együttható azonos irányú összefüggést, még a negatív előjelű korreláció ellentétes összefüggést jelent. Függetlenség esetén az érték 0 , amely az összefüggések hiányát jelenti.

A Kruskal-Wallis teszt az egyirányú ANOVA (varianciaanalízis) nemparaméteres megközelítése. Az eljárás három vagy több csoport összehasonlítására szolgál egy függő változón, amelyet legalább ordinális szinten mérnek. Kruskal-Wallis tesztet használnak annak meghatározására, hogy van-e statisztikailag szignifikáns különbség három vagy több független csoport mediánja között.

A Mann-Whitney U-próba (más néven: Mann–Whitney–Wilcoxon- vagy Wilcoxon-féle rangösszegteszt) a kétmintás t-próba nem paraméteres megfelelője, amelyet két független csoport összehasonlítására használnak. Ha $p > 0,05$, akkor azt állítjuk, hogy nincs eltérés, míg ha $p < 0,05$ akkor azt állítjuk, hogy van eltérés, vagyis a két vizsgált csoport igenis szignifikánsan különbözik egymástól.

6.2 Minta bemutatása

Mintagyűjtéshez egy kérdőíves kutatást készítettem, ahol az adatfelvétel elektronikus úton történt. A kérdőívemre összesen 202 kitöltés érkezett. A következő táblázat a kitöltők demográfiai adatait tartalmazza. (2.számú táblázat)

2. számú táblázat – Demográfiai adatok

Megnevezés	Darabszám (n)	%
Nem		
Nő	104 fő	51,49%
Férfi	98 fő	48,51%
	202 fő	100,00%
Életkor		
18 év vagy alatta	9 fő	4,46%
19-24 év	38 fő	18,81%
25-34 év	33 fő	16,34%
35-44 év	32 fő	15,84%
45-54 év	39 fő	19,31%
55-64 év	35 fő	17,33%
65-79 év	16 fő	7,92%
80 év vagy felette	0 fő	0,00%
	202 fő	100,00%
Legmagasabb iskolai végzettség		
8 általános vagy kevesebb	8 fő	3,96%
Szakiskola/Szaktanulmányok	31 fő	15,35%
Középiskolai érettségi vizsga	80 fő	39,60%
OKJ vagy felsőoktatási szakképzés	22 fő	10,89%
Főiskolai/Egyetemi diploma	48 fő	23,76%
Mesterképzés/Doktori képzés	13 fő	6,44%
	202 fő	100,00%
Lakóhely		
Főváros	33 fő	16,34%
Város	89 fő	44,06%
Község	80 fő	39,60%
	202 fő	100,00%

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőívet 202 fő töltötte ki elektronikus úton. A kitöltők nemek szerinti megoszlása a következőképpen alakult: a kitöltők közül 104 fő nő (51,49%), 98 fő férfi (48,51%). A kitöltők

életkora, a kitöltők közül 9 fő (4,46%) 18 éves vagy ez alatti, 38 fő (18,81%) 19-24 év közötti, 33 fő (16,34%) 25-34 év közötti, 32 fő (15,84%) 35-44 év közötti, 39 fő (19,31%) 45-54 év közötti, 35 fő (17,33%) 55-64 év közötti, 16 fő (7,92%) 65-79 év közötti, végül 80 év vagy feletti életkorú által nem érkezett kitöltés. (3.számú táblázat)

6.3 Hipotézisvizsgálatok

A kutatással kapcsolatban négy hipotézist állítottam fel, majd hipotézisvizsgálatot készítettem annak érdekében, hogy az állításaim helyességét ellenőrizsem a mintából származó információk alapján. Dolgozatomban a következő hipotéziseket feltételezem: (3.számú táblázat)

3. számú táblázat – Hipotézisek

H1	Annak ellenére, hogy a fogyasztók környezettudatosnak tartják magukat, ezt a környezetért tett cselekvésük nem mindig támasztja alá.
H2	A fiatalabb korosztály úgy érzi, hogy az ő életükre már befolyással lesznek a káros környezeti hatások. Ellenben az idősebb korosztály érzése szerint, az ő életére ezek még nem lesznek jelentős hatással.
H3	A magasabb iskolai végzettségűek jobban egyetértenek azzal, hogy a környezeti adók bevezetésével javítható lenne a környezet állapota.
H4	A fogyasztók hajlandóak lennének több környezeti adó fizetésére, hogy ha a befizetett összegeket csak környezeti célokra használnák fel.

Forrás: saját szerkesztés

6.3.1 Hipotézisvizsgálat (H1)

H1: Annak ellenére, hogy a fogyasztók környezettudatosnak tartják magukat, ezt a környezetért tett cselekvésük nem mindig támasztja alá.

Hipotézisvizsgálatom célja az első hipotézisemnél az volt, hogy felmérjem, hogy van-e kapcsolat a fogyasztók környezettudatosságának önbevallásán, és tényleges környezetért tett cselekvésük között.

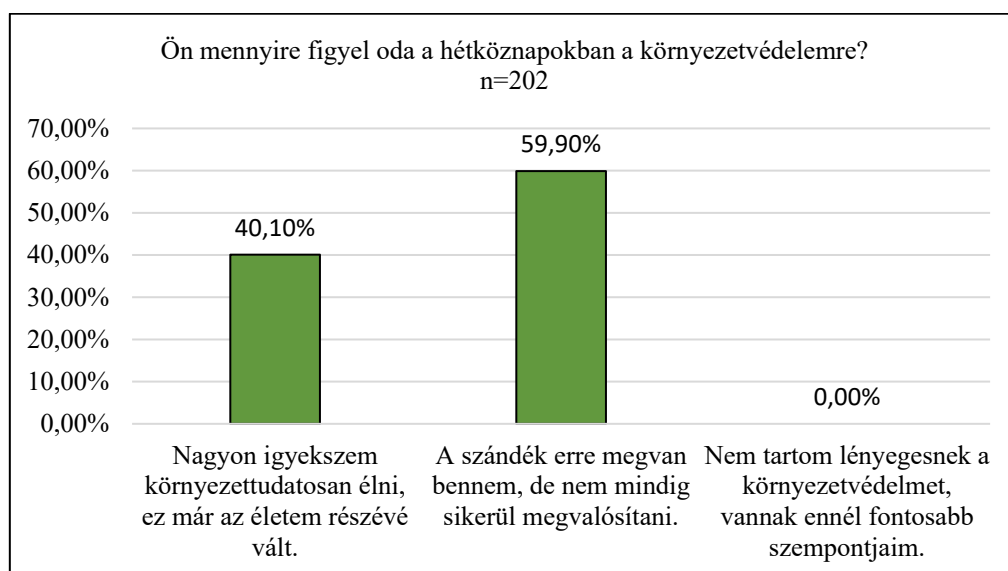
Három fokozatú ordinális skálán mértem a fogyasztók környezettudatosságát önbevallásuk alapján, ahol az első kategória a nagyon környezettudatos válaszadót jelenti, míg a harmadik azokat, akik nem tartják fontosnak a környezet védelmét.

Ötfokozatú, szintén ordinális skálán mértem, hogy mennyire fontos a válaszadók számára a környezettudatos vásárlás. Az első kategória azt jelenti, hogy a válaszadó egyáltalán nem figyel

a vásárláskor a környezeti szempontokra, az ötös kategória pedig azt, hogy nagyon odafigyel a válaszadó erre.

A két ordinális skála közötti kapcsolatot Spearman féle korrelációval mérem, előtte azonban a két skálára érkezett válaszokat a gyakoriságok segítségével mutatom be.

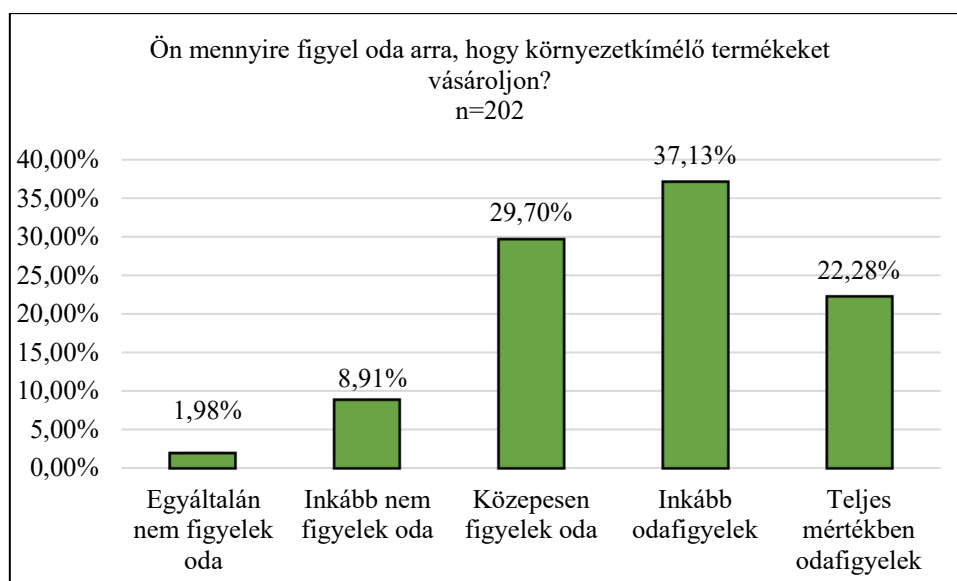
7. számú ábra – A környezetvédelemre való odafigyelés (%)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás adatai alapján

Fontosnak tartottam felmérni, hogy a fogyasztók a hétköznapi életben mennyire figyelnek oda a környezetvédelemre. A fogyasztók közül 81 fő (40,10%) nagyon környezettudatosnak véli magát, további 121 fő (59,90%) is szándékozik odafigyelni a környezetvédelemre, de nekik már nem mindig sikerül ezt megvalósítani. A válaszadók közül senki nem gondolja úgy, hogy számára ne lenne lényeges a környezetvédelem. (7.számú ábra) Nem tartom meglepőnek azt, hogy egyik válaszadó sem választotta, azt a lehetőséget, hogy nem tartja lényegesnek a környezetvédelmet. Manapság a környezetvédelem fontosságának a megítélése már egy társadalmi elvárásnak tekinthető.

8. számú ábra – A környezetkímélő termékek vásárlására való odafigyelés (%)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

Az ábrán már megfigyelhető, hogy annak ellenére, hogy a válaszadók közül senki nem választotta azt, hogy nem tartaná lényegesnek a környezetvédelmet, a fogyasztók közül mégis 22 fő (összesen 10,89%) egyáltalán nem, vagy inkább nem figyel oda, hogy környezetkímélő termékeket vásároljon. További 60 fő (29,70%) csak közepesen figyel oda erre vásárláskor. Szerencsésnek mondható, hogy a válaszadók nagyrésze azonban, további 120 fő (összesen 59,41%) inkább odafigyel, vagy teljes mértékben odafigyel a környezetkímélő termékek vásárlására. (8.számú ábra)

Az eredményeket a könnyebb átláthatóság érdekében egy kereszttáblában is szemléltetem, amelyet az SPSS szoftver segítségével készítettem. (4.számú táblázat)

4. számú táblázat – Keresztábra lekérdezés a környezettudatosság és a környezetért tett cselekvések közötti kapcsolat vizsgálatához

		Gyakoriság	Százalék	Relatív gyakoriság	Kumulált gyakoriság
Valid	1 - Egyáltalán nem figyelek	4	1,4	2,0	2,0
	2 - Inkább nem figyelek oda	18	6,1	8,9	10,9
	3 – Közepesen figyelek oda	60	20,5	29,7	40,6
	4 – Inkább odafigyelek	75	25,6	37,1	77,7
	5 - Teljes mértékben odafigyelek	45	15,4	22,3	100,0
	Total	202	68,9	100,0	
Missing	System	91	31,1		
Total		293	100,0		

Forrás: saját szerkesztés az SPSS szoftver segítségével

A hipotézisvizsgálathoz a Spearman féle rangkorreláció módszerét alkalmaztam. A következő táblázat a vizsgálat eredményeit mutatja. (5.számú táblázat)

5. számú táblázat – A Spearman-féle rangkorreláció vizsgálata a környezettudatosság és a környezetért tett cselekvések között³

Korreláció				
			5. Ön mennyire figyel oda a hétköznapi életben a környezetvédelemre?	6. Ön mennyire figyel oda arra, hogy környezetkímélő termékeket vásároljon?
Spearman's rho	5. Ön mennyire figyel oda a hétköznapi életben a környezetvédelemre?	Korrelációs együttható	1,000	-,578
		Sig. (2-tailed)		0,000
		N	202	202
	6. Ön mennyire figyel oda arra, hogy környezetkímélő termékeket vásároljon?	Korrelációs együttható	-,578	1,000
		Sig. (2-tailed)	0,000	
		N	202	202

Forrás: SPSS szoftver

A Spearman féle rangkorreláció alapján kijelenthető, hogy szignifikáns, közepesnél erősebb, negatív korreláció van az önbevalláson alapuló környezettudatosság és a környezetkímélő

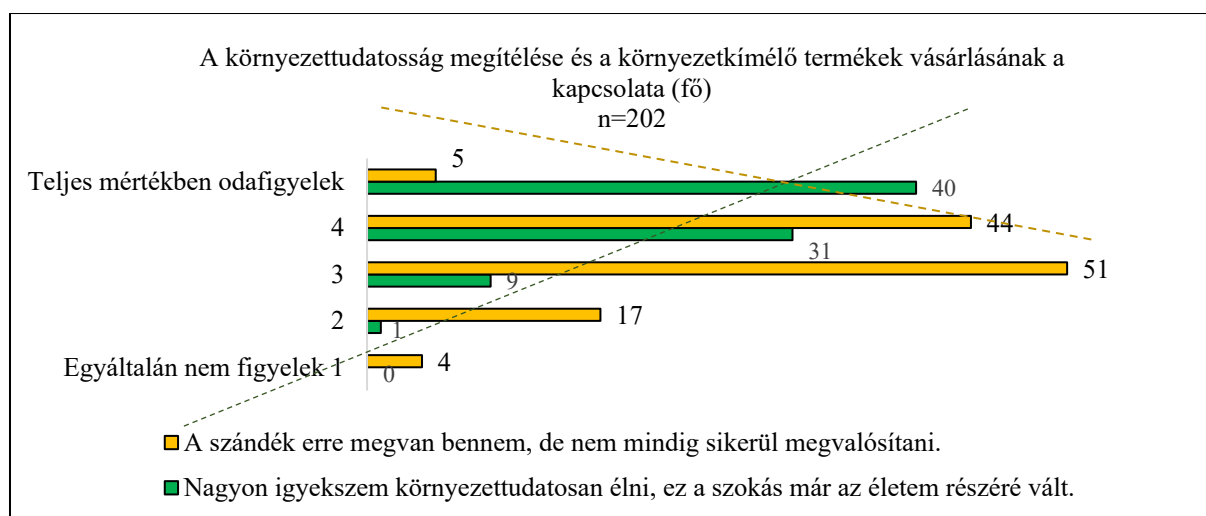
³ A korreláció 0,01-es szinten szignifikáns.

termékek vásárlására való odafigyelés között ($\rho(202)=-0,578, p<0,001$). A két skála ellentétes irányultsága miatt, ez azt jelenti, hogy a magukat környezettudatosabbnak vallók inkább odafigyelnek a környezettudatos vásárlásra. (6.számú táblázat)

Ez alapján a hipotézist részben elfogadom, mivel szoros lett a kapcsolat a tudatosság és a cselekvés között önbevallásos alapon, azonban a kapcsolat csak kicsit erősebb a közepesnél, ez azt is jelentheti, hogy egyéb tényezők is kapcsolatban állnak a környezettudatos vásárlással, nem csak az önbevalláson alapuló környezettudatosság. Véleményem szerint, a termékek közötti választást azt is befolyásolhatja, hogy a környezetbarát termékek ára jellemzően magasabb.

Az ábrán zöld színnel jelzettek (a környezetre nagyon odafigyelő válaszadók) inkább az 5-4 kategóriákat választották (inkább, vagy teljes mértékben odafigyelnek a környezetkímélő termékek vásárlására), még az ábrán sárga színnel jelzettek (akik szándékoznak, de nem mindig sikerül odafigyelni a környezetvédelemre) inkább a 4-3 kategóriákat választották (inkább, vagy közepesen figyelnek oda a környezetkímélő termékek vásárlására). (9.számú ábra)

9. számú ábra – A környezettudatosság megítélése és a környezetkímélő termékek vásárlásának a kapcsolata (fő)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

6.3.2 Hipotézisvizsgálat (H2)

H2: A vizsgált fiatalabb korosztály úgy érzi, hogy az ő életükre már jelentős befolyással lesznek a káros környezeti hatások, ellenben az idősebb korosztály nincs még ilyen érzése.

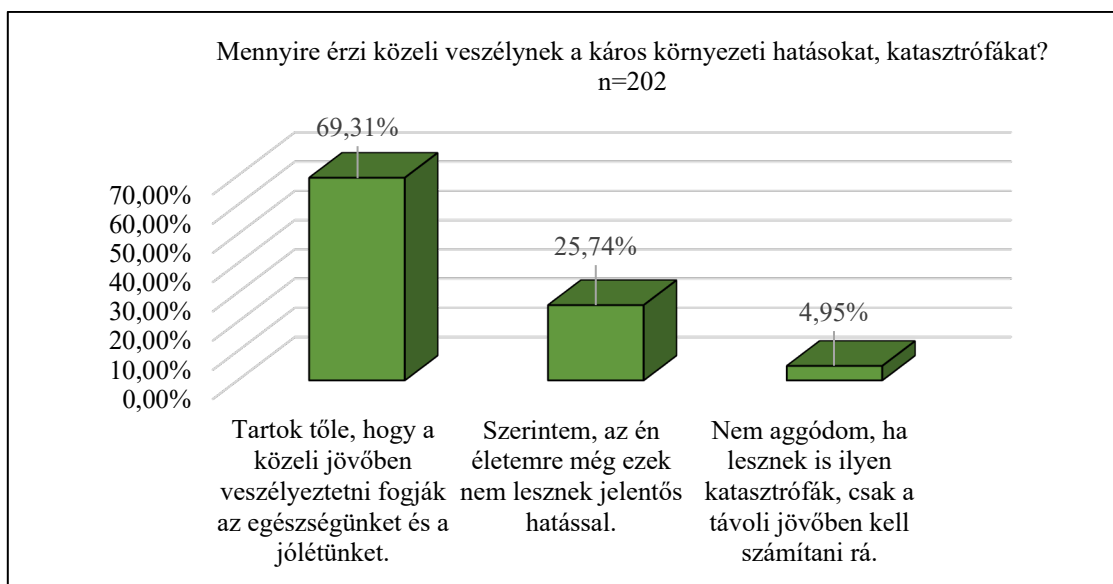
Hipotézisvizsgálatom célja a második hipotézisemnél az volt, hogy van-e kapcsolat az életkor és annak megítélése között, hogy mennyire tartják közeli veszélynek a káros környezeti hatásokat a fogyasztók.

Egy három fokozatú ordinális skálán mértem, hogy mennyire érzik közeli veszélynek a káros környezeti hatásokat a válaszadók. Az első kategória jelenti, hogy a közeli jövőben veszélyeztetni fogják a jólétüket és az egészségüket, a harmadik kategória pedig, hogy nem aggódnak a katasztrófák miatt.

Az életkor szintén ordinális skálán mért, nyolc életkori kategóriában jelöli a válaszadó korát a legfiatalabbtól a legidősebb korosztályig.

A két ordinális skála közötti kapcsolatot Spearman féle korrelációval mérem, előtte azonban a két skálára érkezett válaszokat a gyakoriságok segítségével mutatom be.

10. számú ábra – A káros környezeti hatások közelségének az érzése a fogyasztók körében (%)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

A válaszadók nagy része, 140 fő (69,31%) tart tőle, hogy a közeli jövőben veszélyeztetni fogják a káros környezeti hatások az egészségüket és a jólétüket. További 52 fő (25,74%) úgy véli, hogy az ő életükre még nem lesznek jelentős hatással a ezek a hatások. Csupán 10 fő (4,95%) nem aggódik a katasztrófák miatt. (10.számú ábra)

Az eredményeket a könnyebb átláthatóság érdekében, ebben az esetben is egy kereszttáblában szemléltetem. (6.számú táblázat)

6. számú táblázat – Keresztábra lekérdezés az életkor és a káros környezeti hatások közelségének a vizsgálatához

		Gyakoriság	Százalék	Relatív gyakoriság	Kumulált gyakoriság
Valid	18 év vagy alatta	9	3,1	4,5	4,5
	19-24 év	38	13,0	18,8	23,3
	25-34 év	33	11,3	16,3	39,6
	35-44 év	32	10,9	15,8	55,4
	45-54 év	39	13,3	19,3	74,8
	55-64 év	35	11,9	17,3	92,1
	65-79 év	16	5,5	7,9	100,0
	Total	202	68,9	100,0	
Missing	System	91	31,1		
Total		293	100,0		

Forrás: saját szerkesztés az SPSS szoftver segítségével

A Spearman féle rangkorreláció alapján kijelenthető, hogy nincs kapcsolat a válaszadók életkora és aközött, hogy mennyire gondolják közelinek a válaszadók a környezeti katasztrófák bekövetkezését ($\rho(202)=-0,041$, $p=0,565$). (7.számú táblázat)

Ez alapján a hipotézist elvetem, mert nincs szignifikáns eltérés a környezeti veszélyek bekövetkezésének megítélésében annak közelségét, illetően az egyes korosztályi kategóriák között.

7. számú táblázat – A Spearman-féle rangkorreláció vizsgálata az életkor és a káros környezeti hatások között

Korreláció				
			2. Az Ön életkora	8. Mennyire érzi közeli veszélynek a káros környezeti hatásokat, katasztrófákat?
Spearman's rho	2. Az Ön életkora	Korrelációs együttható	1,000	-0,041
		Sig. (2-tailed)		0,565
		N	202	202
	8. Mennyire érzi közeli veszélynek a káros környezeti hatásokat, katasztrófákat?	Korrelációs együttható	-0,041	1,000
		Sig. (2-tailed)	0,565	
		N	202	202

Forrás: saját szerkesztés az SPSS szoftver segítségével

6.3.3 Hipotézisvizsgálat (H3)

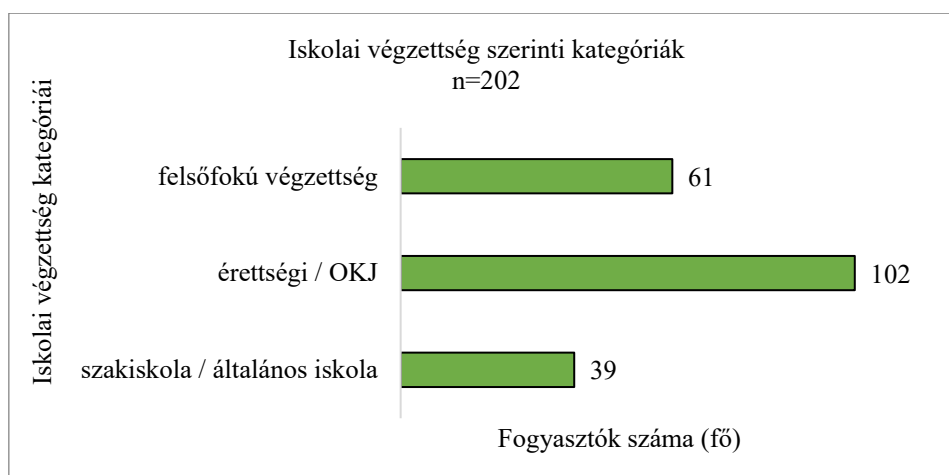
H3: A magasabb iskolai végzettségű válaszadók jobban egyetértenek azzal, hogy a környezeti adókkal javítható lenne a környezet állapota.

Hipotézisvizsgálatom célja a harmadik hipotézisemnél az volt, hogy felmérjem, hogy az iskolai végzettség befolyásolja-e a fogyasztókat abban, hogy támogassák a környezeti adóztatást.

Az iskolai végzettség ordinális skálán mért kategorizált változó, a környezeti adókkal való egyetértés pedig egy metrikus, számszerűsített változó.

Az iskolai végzettséget három kategóriára osztottam fel. Az első kategóriába tartoznak azok a fogyasztók, akik általános iskolai vagy szakiskolai végzettséggel rendelkeznek, a második kategóriába a középfokú vagy OKJ-s, felsőoktatási szakképesítésű fogyasztók tartoznak, végül a harmadik kategóriába a főiskolán vagy egyetemen alap- vagy mesterképzésen diplomát szerzett fogyasztókat soroltam. (11.számú ábra)

11. számú ábra – Iskolai végzettség szerinti kategóriák (fő)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

A két változó esetében arra vagyunk kíváncsiak, hogy a igaz-e az az állítás, hogy az egyes végzettségi csoportok eltérő mértékben értenek egyet a környezeti adók környezetvédő hatásával. Ezt Kruskal-Wallis teszttel vizsgáltam meg, mely nem paraméteres próba nullhipotézise szerint a három végzettségi kategória esetében a környezeti adók környezetvédő hatásával való egyetértés mértéke eltérő eloszlást követ, mediánjuk eltérő.

A Kruskal-Wallis teszt alapján kijelenthetjük, hogy az egyes végzettségi csoportok eltérő mértékben értenek egyet a környezeti adók környezetvédő hatásával ($H(2)=10,492$, $p=0,005$). (8.számú táblázat)

8. számú táblázat – Kruskal-Wallis teszt az iskolai végzettség és a környezeti adók bevezetése közötti kapcsolat vizsgálatához

Teszt statisztika a,b	
	10. Ön egyetért azzal, hogy a környezeti adók bevezetésével javítható a környezet állapota?
Kruskal-Wallis H	10,492
df	2
Asymp. Sig.	0,005

Forrás: saját szerkesztés az SPSS szoftver segítségével

Ahhoz, hogy megvizsgáljam, hogy mely végzettségi csoport, vagy csoportok térnek el a többi végzettségi csoporttól, ahhoz további vizsgálatra volt szükség, ezért nem-paraméters post-hoc

tesztet futtattam le. Azoknál a csoportoknál lesz különbség, ahol az szignifikancia (Asymp.Sig.) $<0,05$.

Most azt vizsgáltam, hogy hogyan ítélik meg a válaszadók a környezeti adók hatását a környezet állapotára. Erre vonatkozóan a post-hoc teszt alapján az állapítható meg, hogy szignifikáns eltérés a legmagasabb és a legalacsonyabb iskolai végzettségű csoport között ($p=0,004$). (9.számú táblázat)

9. számú táblázat – Post-hoc teszt az iskolai végzettség és a környezeti adók bevezetése közötti kapcsolat vizsgálatához⁴

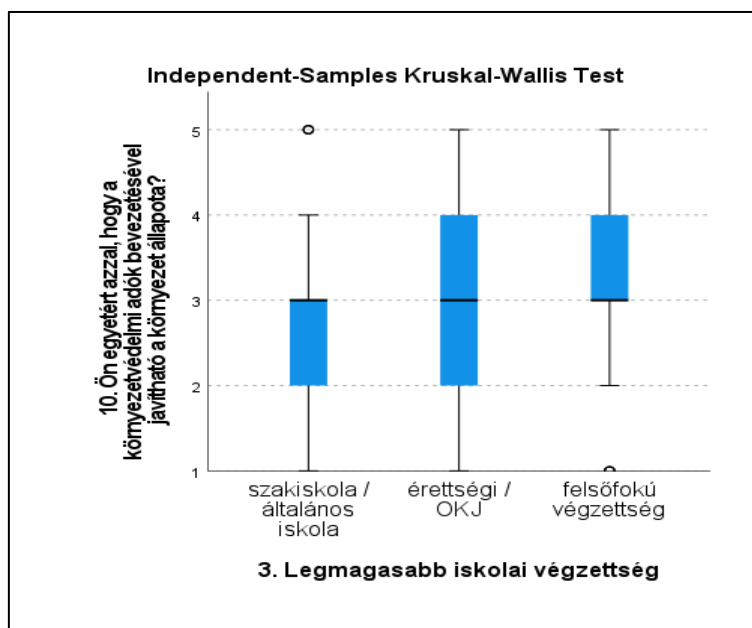
Legmagasabb iskolai végzettség páronkénti összehasonlítása					
Minta 1-Minta 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
"szakiskola / általános" és "iskola-érettségi / OKJ"	-22,269	10,605	-2,100	0,036	0,107
"szakiskola / általános iskola" és "diplomás végzettség"	-37,399	11,548	-3,238	0,001	0,004
"érettségi / OKJ" és "diplomás végzettség"	-15,130	9,117	-1,660	0,097	0,291

Forrás: saját szerkesztés az SPSS szoftver segítségével

Az eltérést megerősíti az egyes kategóriák mentén készített doboz-ábra is (box-plot), ahol látható, hogy a szakiskola/általános iskola csoport esetében az alacsonyabb értékek felé tolódott el az eloszlás, míg a felsőfokú végzettségűek esetében a magasabb pontszámok dominálnak. (12.számú ábra)

⁴ Minden sor azt a nullhipotézist teszteli, hogy az 1. minta és a 2. minta eloszlása megegyezik. Az aszimptotikus szignifikancia (kétoldali tesztek) megjelenik. A szignifikancia szintje 0,050. A szignifikancia értékeket a Bonferroni-korrekciónal korrigáltuk több teszthez.

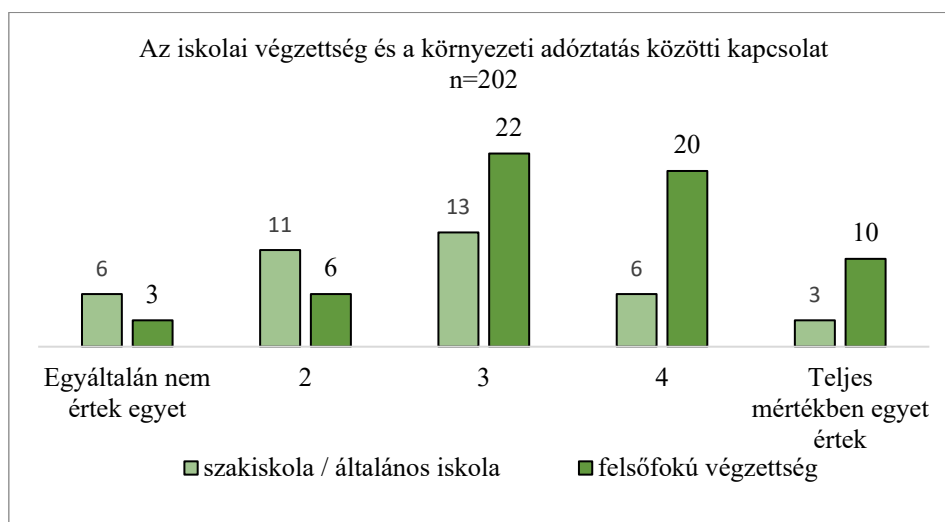
12. számú ábra – Doboz-ábra az iskolai végzettség és a környezeti adók bevezetése közötti kapcsolat vizsgálatához

Forrás: SPSS szoftver

A csoportonkénti három megoszlási hisztogram alapján is hasonló vizuális megerősítést kapunk. A főiskolai, egyetemi felsőfokú, diplomás végzettségű fogyasztók a harmadik és negyedik kategóriában dominálnak (közepesen vagy inkább egyetértenek azzal, hogy a környezeti adók bevezetésével javítható lenne a környezet állapota). (13.számú ábra)

13. számú ábra – Az iskolai végzettség és a környezeti adóztatás közötti kapcsolat

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

A vizsgálat alapján a hipotézist elfogadom, hiszen megállapítható, hogy szignifikáns eltérés a legmagasabb és a legalacsonyabb iskolai végzettségű csoport között található. A felsőfokú

kategóriába sorolt válaszadók közepesen vagy inkább egyetértenek azzal, hogy a környezeti adóztatással javítható lenne a környezet állapota, ennek ellenére, az általános vagy szakiskolában végzett válaszadók inkább nem vagy csak közepesen értenek egyet a környezeti adóztatással.

6.3.4 Hipotézisvizsgálat (H4)

H4: A fogyasztók hajlandóak lennének több környezeti adó fizetésére, hogy ha a befizetett összegeket csak környezeti célokra használnák fel.

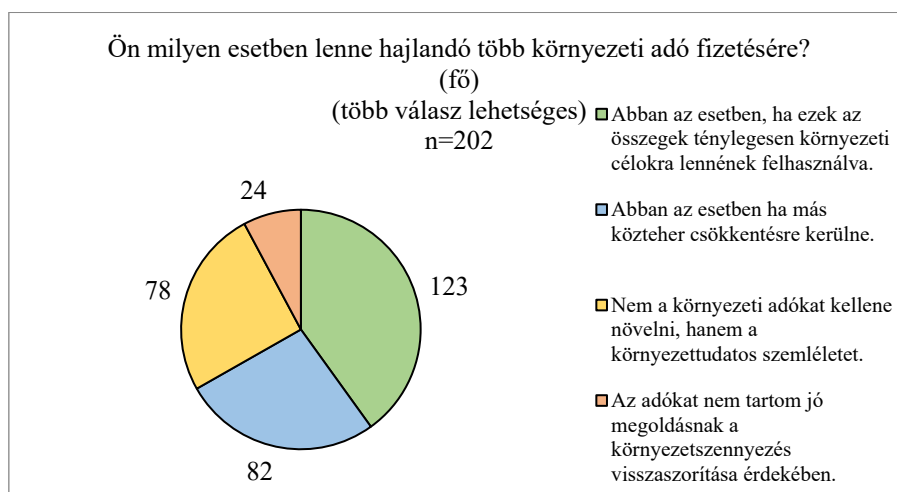
A dolgozatom egyik fő kérdése az volt, hogy felmérjem, hogy a fogyasztók milyen esetekben lennének hajlandóak több környezeti adót fizetni a környezet megóvása érdekében. Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni.

A legtöbb fogyasztó (123 fő) abban az esetben fizetne több környezeti adót, ha ezek az összegek ténylegesen környezeti célokra lennének felhasználva.

Szintén sokan választották azt a lehetőséget (82 fő), hogy akkor lennének hajlandóak több környezeti adó fizetésére, ha más közteher csökkentésre kerülne. Ehhez szorosan kapcsolódik a zöld adók kettős hasznának az elve, miszerint az adók torzító hatásának csökkenése érdekében más adókat (munkára, jövedelemre kivetett adókat) csökkenteni érdemes.

78 fő válaszadó szerint nem a környezeti adókat, hanem a környezettudatos szemléletet kellene növelni. Azáltal, hogy a kivetett környezeti adókat megfizetik, a környezeti adó nem éri el a valódi célját, hiszen a környezetünk nem lesz tisztább. (14.számú ábra)

14. számú ábra – Több környezeti adó fizetési hajlandóság felmérése (fő)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

Annak érdekében még valóságosabb képet kapjak, tovább vizsgáltam, hogy azok a fogyasztók, akik hajlandóak lennének több környezeti adót fizetni abban az esetben, ha ezek az összegek

ténylegesen környezeti célokra lennének felhasználva, hogyan vélekedtek arról, hogy a környezeti adóztatás javítaná a környezet állapotát.

A zöld adó növelésével kapcsolatban ez a választás, illetve nem választás nominális változónak tekinthető, a környezeti adók bevezetésével való egyetértés pedig egy metrikus, számszerűsített változó. Emiatt Mann-Whitney próbával vizsgáltam meg, hogy azok, akik magasabb adószintet is elfogadnának, amennyiben a környezeti adók biztosan környezeti célokra kerülnének felhasználásra, nagyobb mértékben értenek-e egyet azzal, hogy a környezeti adók ténylegesen javítják a környezet állapotát.

A Mann-Whitney próba alapján kijelenthetjük, hogy szignifikánsan különbözik egymástól a környezeti adók környezetvédő hatásának megítélése azok között, akik magasabb adót lennének hajlandóak fizetni, ha biztosan tudnák, hogy környezetvédelemre hasznosul az adójuk, és azok között, akik ebben az esetben nem vállalnák a magasabb adót ($U=3189,5$, $Z=-4,016$, $p<0,001$). (10.számú táblázat)

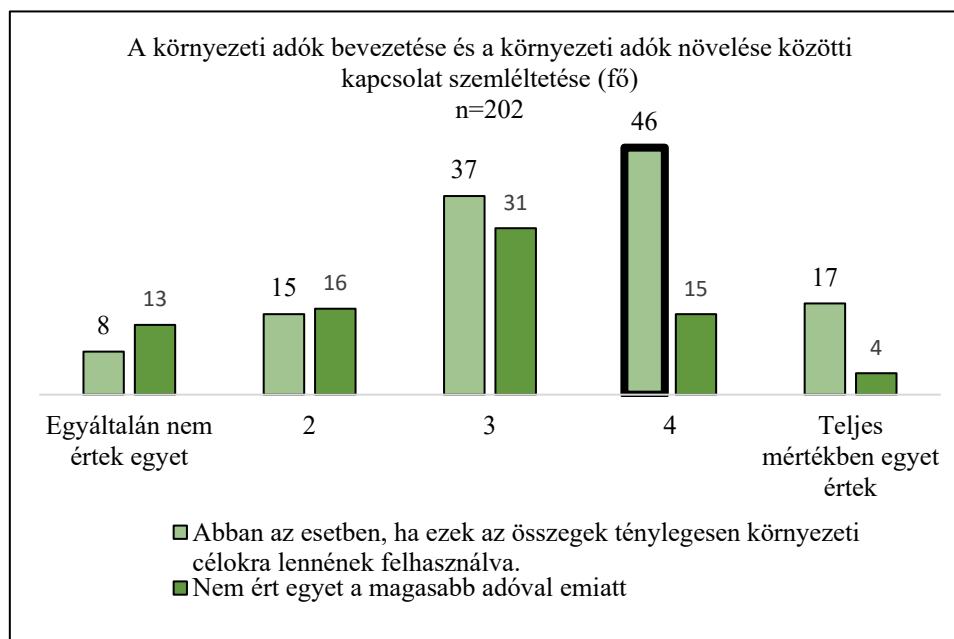
10. számú táblázat – Mann-Whitney próba a környezeti adók bevezetése és a környezeti adók növelése közötti vizsgálathoz

Teszt statisztika ^a	
	10. Ön egyetért azzal, hogy a környezetvédelmi adók bevezetésével javítható a környezet állapota?
Mann-Whitney U	3289,500
Wilcoxon W	6449,500
Z	-4,016
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

Forrás: SPSS szoftver

Az ábrán megfigyelhető, hogy azok a fogyasztók, akik hajlandóak lennének több adót fizetni, abban az esetben, ha a befizetett összegeik ténylegesen környezeti célokra lennének fordítva, főként a negyedik kategóriában dominálnak (inkább egyetértenek azzal, hogy a környezeti adók bevezetésével javítható lenne környezetünk állapota). (15.számú ábra)

15. számú ábra – A környezeti adók bevezetése és a környezeti adók növelése közötti kapcsolat szemléltetése (fő)

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

A fenti statisztikai módszer alapján a hipotézist elfogadom, hiszen a legtöbb fogyasztó abban az esetben lenne hajlandó több környezeti adó fizetésre, ha a befizetett összegeket ténylegesen környezeti célokra használnák fel. További vizsgálatok során megállapítottam azt is, hogy ezek a fogyasztók a környezeti adók bevezetésével is nagyrészt egyetértenek.

6.4 A primer kutatási eredményeinek az összefoglalása

A primer kutatási eredményeimet a könnyebb átláthatóság érdekében a következő táblázatban foglaltam össze: (11.számú táblázat)

11. számú táblázat – Kutatási eredmények összefoglalása

	Hipotézisek	Módszer	Eredmények	Elfogadás/ Elutasítás
1.	Annak ellenére, hogy a fogyasztók környezettudatosnak tartják magukat, ezt a környezetért tett	Spearman-féle rangkorreláció	Szignifikáns, közepesnél erősebb, negatív korreláció van az önbevalláson alapuló környezettudatosság és a környezetkímélő termékek vásárlására való odafigyelés	Részben elfogadva

	cselekvésük nem mindig támasztja alá.		között ($\rho(202)=-0,578$, $p<0,001$).	
2.	A vizsgált fiatalabb korosztály úgy érzi, hogy az ő életükre már jelentős befolyással lesznek a káros környezeti hatások, ellenben az idősebb korosztály nincs még ilyen érzése.	Spearman-féle rangkorreláció	Nincs kapcsolat a válaszadók életkora és aközött, hogy mennyire gondolják közelinek a válaszadók a környezeti katasztrófák bekövetkezését ($\rho(202)=-0,041$, $p=0,565$).	Elutasítva
3.	A felsőoktatásban végzetek jobban egyetértenek azzal, hogy a környezeti adók bevezetésével javítható lenne a környezet állapota.	Kruskal-Wallis teszt	Az egyes végzettségi csoportok eltérő mértékben értenek egyet a környezeti adók környezetvédő hatásával ($H(2)=10,492$, $p=0,005$). Szignifikáns eltérés a legmagasabb és a legalacsonyabb iskolai végzettségű csoport között található ($p=0,004$).	Elfogadva
4.	A fogyasztók hajlandóak lennének több környezeti adó fizetésére, hogy ha a befizetett összegek ténylegesen környezeti célokra lennének felhasználva.	Manny-Whitney próba	A legtöbb fogyasztó (123 fő) abban az esetben fizetnének több környezeti adót, ha ezek az összegek ténylegesen környezeti célokra lennének felhasználva. Szignifikánsan különbözik egymástól a környezetvédelmi adók környezetvédő hatásának megítélése azok között, akik hajlandóak vagy nem	Elfogadva

			lennének hajlandóak több környezeti adó fizetésre ((U=3189,5, Z=-4,016, p<0,001).	
--	--	--	---	--

Forrás: saját szerkesztés a primer kutatás alapján

7. Megállapítások, következtetések, javaslatok

A dolgozatom írása során sok érdekes információval lettem gazdagabb.

A szekunder kutatásom során, számos hasznos szakirodalommal ismerkedtem meg a témával kapcsolatban. A szakirodalmak tanulmányozása mellett, adatbázisokból gyűjtöttem adatokat, melyeket táblázatok, és ábrák segítségével illusztráltam.

A szakirodalmakból megállapítható, hogy a növekvő környezeti problémák miatt egyre nagyobb szükség van a környezetpolitikai szabályozás eszközeire. Az ilyen szabályozási eszközök egyike a környezeti adók alkalmazása. Fontos azonban kiemelni, hogy a gyakorlatban a környezetvédelmi adókat ritkán használják egyedül, sok esetben kezelik például a szabályozó eszközökkel együtt.

A statisztikákból azt a következtetést tudom levonni, hogy a környezeti adók aránya a GDP-hez viszonyítva nem mutat jelentős növekedést a számos fenntarthatósági törekvés ellenére mind nemzetközi, európai uniós és hazai szinten sem.

Megállapítottam, hogy a környezeti adók legtöbb esetben a gazdasági szervezeteket érintik, azonban vannak olyan adók, amelyek közvetlenül érinthetik a magánszemélyeket is.

A primer, kérdőíves kutatásom során minél több, és különböző fogyasztótól igyekeztem információt gyűjteni a környezethez és a környezeti adókhoz való hozzáállásukról. Várakozásaimnak megfelelően a hipotéziseim nagyrésze beigazolódott. A primer kutatásomból a következő megállapításokat és következtetéseket tudom levonni:

A kutatásom során kiderült, hogy a válaszadók nagyrésze környezettudatosnak véli magát, azonban érdekesnek találtam azt megvizsgálni, hogy a környezetért tett cselekvéseik ezt az önbevallást hogyan támasztják alá. Akinek az élete részévé vált már teljesen a környezettudatos magatartás azt vártam volna, hogy a cselekvései során is teljesen odafigyel a környezetkímélő termékek vásárlására. A vizsgálat során azonban kiderült, hogy a pozitív környezettudatos hozzáállás nem minden esetben valósul meg a viselkedésben is. Sok esetben más tényezők is szerepet játszhatnak, mint a környezetkímélő termékek során az anyagi erőforrások hiánya.

Úgy gondoltam, hogy az idősebb korosztályhoz képest a fiatalabb korosztály, a korukra való tekintettel, erősebben érzi úgy, hogy az ő életükre már befolyással lesznek a káros környezeti hatások. Azonban a vizsgálatom során kiderült, hogy nincs ilyen kapcsolat a környezeti hatások bekövetkezése és a válaszadók kora között. Kortól függetlenül, a válaszadók közel 70%-a tart a káros környezeti hatásoktól, azonban ennek ellenére, arányában sokkal kevesebben vannak azok, akik teljesen környezettudatosan élik az életüket (22,28%). Érdekes megállapításnak

találom, hogy a magas fenyegetettség érzésének ellenérvé, a válaszadók nagyrésze mégsem mutat környezettudatos magatartást.

Feltevéseim szerint, a magasabban végzett válaszadók jobban elfogadják a környezeti adóztatást. Hipotézisem vizsgálatához a válaszadókat három elkülöníthető csoportba soroltam. A vizsgálat során bebizonyosodott, hogy a legnagyobb eltérés a legalacsonyabb és a legmagasabb végzettségű csoport között mutatható ki. Ezáltal bebizonyosodott, hogy a magasabban végzett válaszadók jobban elfogadják a környezeti adóztatást. Javaslatommal élve, több környezetvédelemmel, és gazdasággal kapcsolatos foglalkozásra, illetve tanórára lenne szükség, hogy a társadalom minél szélesebb ismeretekre tudjon szert tenni.

A kutatásom során arra is fény derült, hogy a legtöbb válaszadó abban az esetben lenne hajlandó áldozni környezeti adó fizetésére, ha azok a környezet védelmére használnák fel. A környezetvédelmi termékdíj és a környezetterhelési díjak a központi költségvetésbe folynak be. Javaslatom szerint, a környezeti adókból származó bevételeket egy elkülönített pénzalapba kellene gyűjteni a biztosabb felhasználás érdekében, és szigorúbban ellenőrizze ezeknek a bevételeknek a megfelelő felhasználását.

Fontos megemlíteni, hogy sokan választották azt a lehetőséget (82 fő), hogy akkor lennének hajlandóak több környezeti adó fizetésére, ha más közteher csökkentésre kerülne. Továbbá, számos válaszadó véleménye szerint, nem a környezeti adókat, hanem a környezettudatos szemléletet kellene növelni.

12. számú táblázat – Javaslatok összefoglalása

	Hipotézisek	Javaslatok
H1	Annak ellenére, hogy a fogyasztók környezettudatosnak tartják magukat, ezt a környezetért tett cselekvésük nem mindig támasztja alá.	Növelni kellene a fogyasztókban a környezettudatos szemléletet. Környezeti szemléletformálás.
H2	A fiatalabb korosztály úgy érzi, hogy az ő életükre már befolyással lesznek a káros környezeti hatások. Ellenben az idősebb korosztály érzése szerint, az ő életére ezek még nem lesznek jelentős hatással.	A hipotézis elutasításra került.
H3	A magasabb iskolai végzettségűek jobban egyetértenek azzal, hogy a környezeti adók bevezetésével javítható lenne a környezet állapota.	Több környezetvédelemmel, és gazdasággal kapcsolatos foglalkozásra, illetve tanórára lenne szükség, hogy a társadalom minél szélesebb ismeretekre tudjon szert tenni.
H4	A fogyasztók hajlandóak lennének több környezeti adó fizetésére, hogy ha a befizetett összegeket csak környezeti célokra használnák fel.	A környezeti adókból származó bevételeket egy elkülönített pénzalapba kellene gyűjteni a biztosabb felhasználás érdekében, és szigorúbban ellenőrizni ezeknek a bevételeknek a megfelelő felhasználását.

Forrás: saját szerkesztés

8. Összefoglalás

A dolgozatom általános célja az volt, hogy jobban elmélyedjek a környezeti adók témakörében és feltárjam ezek összefüggésrendszerét. Szerencsésnek mondhatom magam, amiért ezt a célt sikerült megvalósítanom, és új ismereteket szerezhettem.

A dolgozat első részében röviden áttekintettem a környezeti adókkal kapcsolatos fontosabb elméleti tudnivalókat. A környezetpolitikában számos alapelv fogalmazódik meg, amelyek keretét adnak a környezetvédelmi tevékenységeknek. Dolgozatomban azokat az alapelveket emeltem ki részletesebben, amelyek a témám szempontjából fontosabbak. Szakirodalmak segítségével a környezetvédelmi szabályozás eszközeit tanulmányoztam, melyek közé a környezeti adó is tartozik. Távolról indulva, először megvizsgáltam az OECD országok környezeti adóbevételeinek alakulását, majd az európai uniós és magyar arányszámokat. Az adatbázisból kinyert adatokat táblázatok és ábrák segítségével illusztráltam, és következtetéseket vontam le.

A dolgozatom második felében a primer kutatásom bemutatására kerül sor. Vannak olyan környezeti adók, amelyek a fogyasztókat is közvetlenül érinthetik, ezért kvantitatív kutatásomban a fogyasztók hozzáállását vizsgáltam a környezeti adókhoz. Egy rövidebb, de annál tartalmasabb, 12 feltett kérdésből álló, elektronikusan kitölthető kérdőívet készítettem, melyet 202 válaszadó töltött ki. A kérdőívem középpontjában a környezethez, és a környezeti adókhoz való hozzáállás felmérése állt. A kérdőívet az Excel és az SPSS szoftver segítségével elemeztem ki. Négy hipotézist állítottam fel, melyeket különböző statisztikai módszerek segítségével vizsgáltam. A hipotézisvizsgálatom során az eredményeket ábrák és táblázatok segítségével illusztráltam, és szövegesen értelmeztem.

A kutatási eredményeim alapján kijelenthetem, hogy a válaszadók közel fele számára nagyon fontos a környezetvédelem, elmondásuk szerint, a környezettudatosság már az életük részére vált. Az elvárások ellenére, azonban kevesebb válaszadó volt az, akinél ez a fajta környezettudatosság a környezetért tett cselekvéseikben is meglátszik.

Kortól függetlenül, a válaszadók közel 70%-a tart attól, hogy a közeli jövőben veszélyeztetni fogják az egészségüket és a jólétüket a káros környezeti hatások.

A vizsgálatok során az is kiderült, hogy az egyes végzettségi csoportok eltérő mértékben értenek egyet a környezeti adók környezetvédő hatásával. Az iskolai végzettség alapján három kategóriába soroltam a válaszadókat. A vizsgálat során megállapítottam, hogy a magasabban végzett válaszadók jobban elfogadják a környezeti adóztatást.

Pozitívnak tartom, hogy a felmérésem során kiderült, hogy a válaszadók nem minden esetben szemlélik negatívan az adókat, hiszen a legtöbb fogyasztó (123 fő) hajlandó lenne több környezeti adó fizetésére, ha ezek az összegek ténylegesen környezeti célokra lennének felhasználva.

Összefoglalva elmondhatom, hogy számos ismerettel lettem gazdagabb a környezeti adók témakörével kapcsolatban. Érdekesnek találtam megvizsgálni a fogyasztók hozzáállását is a környezeti adóztatáshoz.

9. További kutatási irányok

Kutatásom során rádöbbsentem, hogy maradt néhány olyan terület, melyekkel dolgozatomban nem tudtam részletesen foglalkozni, viszont a témámmal szélesebb körben ezek is kapcsolatba hozhatóak. Ezekkel a területekkel ha lesz rá lehetőségem, szeretnék még foglalkozni egy másik kutatás keretein belül, az ismereteim bővítése érdekében.

További kutatási irányok:

- Miért stagnálnak/csökkennek a GDP-arányos környezeti adóbevételek?
- A környezetszabályozás eszközszerében milyen a jelentősége a környezeti adóknak?
- Elősegítik-e a környezeti adók a környezet védelmét, amellet, hogy forrást biztosítanak?

Irodalomjegyzék

Nagy Zoltán: A környezetpolitikai szabályozásának eszközei, Miskolci jogi szemle 7.évfolyam (2012) 2.szám

https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201202/4_nagyzoltan.pdf

Csák Csilla: A szennyező fizet elv értelmezése és alkalmazása a hulladékgazdálkodásban, Miskolci jogi szemle 9.évfolyam (2014) 1.szám

https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201401/4_csakcsilla.pdf

Bordás Péter: Okos adózás, mint fenntartható adójog pillére? (2019), MTA DE Közszolgáltatási Kutatócsoport

http://real.mtak.hu/103652/1/Bord%C3%A1sP_IAS_Okos%20ad%C3%B3z%C3%A1s%202019.pdf

Tanyi Anita (a Levegő Munkacsoport megbízásából): A környezetvédelmi adók gazdaságtana (2007)

<https://www.levego.hu/sites/default/files/kapcsolodo/oecd0704.pdf>

Kutasi Gábor-Perger Júlia: Adóösztönzőkkel az externáliák ellen: a népegészségügyi termékadó és a széndioxidadó nemzetközi példái, Közgazdaság (2014/4 – Különszám az adópolitikáról)

http://real.mtak.hu/29126/1/Kutasi-Perger_109-126.pdf

Szlifka Gábor: Környezetvédelmi ösztönzők a magyar adójogban, Pázmány Péter Katolikus Egyetem (2014/6)

<https://plwp.eu/docs/wp/2014/2014-06.Szlifka.pdf>

Eurostat adatbázis, Legutóbbi frissítés ideje: 2022.10.28, Letöltési idő: 2022.10.24

forrás: Statistics | Eurostat (europa.eu)

Magyar Nemzeti Bank (MNB), Bögöthy Zoltán-Hausmann Róbert: Új, zöld és fenntartható adórendszer, Letöltési idő: 2022.11.04

forrás: <https://www.mnb.hu/web/sw/static/file/hatteranyag-17.pdf>

OECD Data: Environmental tax, Letöltési idő: 2022.11.04

forrás: <https://data.oecd.org/envpolicy/environmental-tax.htm>

Központi Statisztikai Hivatal (KSH): Környezeti adók, Letöltési idő: 2022.10.28

forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/3-32-sdg-17.html>

I. számú melléklet – A kutatási kérdőív

1. Az Ön neme:

- Nő
- Férfi

2. Az Ön életkora:

- 18 év vagy alatta
- 19-24 év
- 25-34 év
- 35-44 év
- 45-54 év
- 55-64 év
- 65-79 év
- 80 év vagy felette

3. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- 8 általános vagy kevesebb
- Szakiskola/Szakmunkásképző
- Középiskolai érettségi vizsga
- OKJ vagy felsőoktatási szakképesítés
- Főiskolai/Egyetemi diploma
- Mesterképzés/Doktori képzés

4. Hol található az Ön lakóhelye?

- Főváros
- Város
- Község

5. Ön mennyire figyel oda a hétköznapi életben a környezetvédelemre?

- Nagyon igyekszem környezettudatosan élni, ez a szokás már az életem részévé vált.
- A szándék erre megvan bennem, de nem mindig sikerül megvalósítani.
- Nem tartom fontosnak a környezetvédelmet, vannak ennél fontosabb szempontjaim.

6. Ön mennyire figyel oda arra, hogy környezetkímélő termékeket vásároljon?

- 1: Egyáltalán nem figyelek
- 2: Inkább nem figyelek oda
- 3: Közepesen figyelek oda
- 4: Inkább odafigyelek
- 5: Teljes mértékben odafigyelek

7. Mennyire tartja véglegesnek a környezeti problémák többségét. Ön szerint visszafordíthatóak még a kedvezőtlen folyamatok?

- Ha az emberek sokkal környezettudatosabban élnének, visszafordítható lenne a környezeti hatások többsége.
- Ezek a környezeti katasztrófák már olyan súlyosak, hogy nincs mit tenni, ezek a előbb-utóbb be fognak következni.
- Nem is léteznek ezek a környezeti katasztrófák, csak riogatás.

8. Mennyire érzi közeli veszélynek a káros környezeti hatásokat, katasztrófákat?

- Tartok tőle, hogy a közeli jövőben veszélyeztetni fogják az egészségünket és a jólétünket.
- Szerintem, az én életemre még ezek nem lesznek jelentős hatással.
- Nem aggódom, ha lesznek is ilyen katasztrófák, csak a távoli jövőben kell számítani rá.

9. Ön szerint Magyarországon elég összeget szánnak a környezetvédelemre?

- Igen, megfelelő összeget szánnak környezetvédelemre.
- Nem szánnak rá elég összeget és nem használják fel megfelelően a forrásokat.

10. Ön egyetért azzal, hogy a környezetvédelmi adók bevezetésével javítható a környezet állapota?

- 1: Egyáltalán nem értek egyet
- 2: Inkább nem értek egyet
- 3: Közepesen értek egyet
- 4: Inkább egyetértek
- 5: Teljes mértékben egyetértek

11. Ön szerint kire kellene több környezeti adót kivetni?

- Vállalatok

- Magánszemélyek
- Valamennyi szennyezőre
- Egyáltalán nem támogatom az adó kivetését.

12. Ön milyen esetben lenne hajlandó a környezet védelme érdekében zöld adót fizetni?

Több válaszlehetőség is megjelölhető.

- Abban az esetben, ha ezek az összegek ténylegesen környezeti célokra használnák fel.
- Abban az esetben ha más közteher csökkentésre kerülne.
- Nem a környezeti adókat kellene növelni, hanem a környezettudatos szemléletet.
- Az adókat nem tartom jó megoldásnak a környezetszennyezés visszaszorítása érdekében.
- Egyéb: